

Identification and Prioritization of Factors Influencing School Dropout in the Iranian Education System

Maryam Hoseinzadeh¹, Kambiz Poushaneh^{2*}, Alireza Assareh³, Mohammad Bagher Nobakht⁴,
Hamidreza Rezazadeh Bahadoran⁵

1. Ph.D. Student of Curriculum, Department of Training and Counseling, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
2. Associate Professor, Counseling Department, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
3. Full Professor of Curriculum Planning, Shahid Rajāee Teacher Training University, Tehran, Iran
4. Professor, Department of Economic, Institute for Strategic Research, Expediency Council, Tehran, Iran
5. Associate Professor, Department of Training and Counseling, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

ABSTRACT

The present study was conducted with the aim of identifying and prioritizing factors influencing school dropout in the Iranian education system. This research is applied in terms of its objective and mixed-methods in terms of data type, with the nature of the content analysis being based on interview texts. The statistical population included experts in the field of school dropout. In the content analysis section, the sample size consisted of 15 interviewees selected based on the principle of saturation and purposeful sampling. For the content analysis, the validity of the interview questions was reviewed by experts, and reliability was calculated using inter-coder agreement and intra-rater reliability. In the quantitative section, regarding the pairwise comparison questionnaire, content validity was used for validity, and consistency ratio was used for reliability, with the results indicating the tools were valid and reliable. Data analysis was performed using thematic analysis (basic, organizing, and overarching themes) in the qualitative section with MaxQDA-V2018 software, and in the quantitative section, prioritization was carried out using the Analytical Hierarchy Process (AHP) with Expertchoice-V11 software. The findings revealed that the factors influencing school dropout in the Iranian education system, in order of priority, include family economic factors (0.355), family social factors (0.273), students' psychological factors (0.209), and educational factors (0.163).

Received: 05 Jun 2024

Accepted: 15 Sep 2024

Available Online: 17 Oct 2024

Keywords

School dropout, Education system,
Family factors, Cultural factors,
Social factors.

How to cite:

Hoseinzadeh, M., Poushaneh, K., Assareh, A., Nobakht, M. B., & Rezazadeh Bahadoran, H. (2024). Identification and Prioritization of Factors Influencing School Dropout in the Iranian Education System. *Study and Innovation in Education and Development*, 4(3), 57-74.

* Corresponding Author:

Dr. Kambiz Poushaneh

E-mail: Poushaneh@Hotmail.com

© 2024 the authors. Published by Institute for Knowledge, Development, and Research.

This is an open access article under the terms of the [CC BY-NC 4.0 License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

EXTENDED ABSTRACT

INTRODUCTION

Education is a fundamental human right, enshrined in the Universal Declaration of Human Rights (UDHR) since 1948, and has evolved significantly over the past decades, resulting in expanded access to learning opportunities and the reduction of illiteracy globally. However, despite progress in many areas, school dropout remains a pressing issue, particularly in developing countries like Iran, where economic, social, and psychological factors significantly impact students' ability to continue their education (4). Education plays a vital role in personal and societal development, providing individuals with skills and knowledge that can lead to economic and social mobility (8). However, when students drop out of school, they are deprived of these opportunities, which can lead to adverse outcomes such as unemployment, low-income jobs, and reduced quality of life (12).

In Iran, school dropout is influenced by a range of factors that extend beyond the individual, encompassing family economic conditions, societal norms, psychological well-being, and the educational system itself (13). Economic hardships, exacerbated by the COVID-19 pandemic, have forced many families to prioritize survival over education, with children becoming breadwinners for their families. Social factors, including traditional views on education, particularly for girls, further contribute to dropout rates (19). Additionally, psychological challenges, such as behavioral issues and a lack of motivation, make it difficult for students to stay engaged in school (10). Educational system inadequacies, such as outdated curricula and insufficient resources, compound these issues, creating barriers to learning that result in dropout (17).

The present study aims to identify and prioritize the factors influencing school dropout in the Iranian education system.

METHODS AND MATERIALS

This research employs a mixed-methods approach, combining qualitative content analysis and quantitative prioritization. The qualitative section involves interviews with 15 experts on school dropout, selected through purposive sampling. Data collection was conducted through semi-structured interviews, and thematic analysis was performed using MaxQDA-V2018 software. The analysis focused on identifying basic, organizing, and overarching themes related to school dropout factors. The interview questions were

validated by subject matter experts, and reliability was assessed through inter-coder agreement and intra-rater reliability.

In the quantitative section, the Analytical Hierarchy Process (AHP) was used to prioritize the identified factors. A pairwise comparison questionnaire was distributed among the experts, and the data were analyzed using Expertchoice-V11 software. The consistency ratio was calculated to ensure the reliability of the quantitative data.

FINDINGS

The study identified four primary factors influencing school dropout in Iran: family economic factors, family social factors, students' psychological factors, and educational factors. The thematic analysis revealed that family economic factors hold the highest priority, with a weight of 0.355. These include issues such as the overall family income, the parents' financial stability, and the ability to cover educational costs. Many families struggle to afford tuition fees, school supplies, and transportation, leading to children dropping out to work and support their families.

Family social factors were the second most influential, with a weight of 0.273. In some families, particularly those with lower educational attainment, there is a lack of emphasis on the importance of education. Cultural norms in some regions also devalue education, especially for girls, resulting in higher dropout rates.

Psychological factors related to students' motivation and behavior accounted for 0.209 of the overall weight. Low academic motivation, behavioral disorders, and emotional challenges, such as stress and anxiety, contribute to students' disengagement from school.

Finally, educational factors, including curriculum relevance, classroom environment, and access to educational resources, were given a weight of 0.163. Inadequate educational facilities, lack of modern teaching methods, and insufficient guidance from school counselors contribute to high dropout rates.

DISCUSSION AND CONCLUSION

The findings of this study align with global research on school dropout, which highlights economic instability as a significant barrier to education. Families experiencing financial hardships are often unable to prioritize education over immediate survival needs, leading to a cycle of poverty and educational deprivation. In Iran, this is compounded by social factors, such as traditional views that place less value on formal education, particularly for girls. These societal attitudes can be deeply ingrained and difficult to

change, requiring targeted interventions that address cultural norms and promote the benefits of education (4).

Psychological factors, such as low motivation and behavioral issues, further exacerbate dropout rates. Students who struggle academically or face emotional challenges are more likely to disengage from school, a trend that has been observed in various educational settings worldwide (10). This highlights the need for schools to provide mental health support and tailored educational programs that cater to the individual needs of students.

Educational factors, such as outdated curricula and inadequate facilities, are also crucial contributors to dropout rates. In Iran, many schools lack the resources necessary to provide a high-quality education, leading to disengagement and eventual dropout. Improving the quality of education through curriculum reform, better teacher training, and increased access to educational materials is essential for reducing dropout rates and promoting educational equity (3).

In conclusion, addressing school dropout in Iran requires a multifaceted approach that considers economic, social, psychological, and educational factors. Policymakers should focus on providing financial support to low-income families, promoting positive societal attitudes towards education, especially for girls, and improving mental health services in schools. Additionally, reforms in the educational system, including curriculum updates and resource allocation, are necessary to create an environment conducive to learning. By addressing these factors, Iran can move towards achieving greater educational justice and reducing dropout rates, in line with global development goals.

This study provides valuable insights for educational policymakers and administrators, offering a comprehensive understanding of the factors influencing school dropout in Iran. Future research should explore the long-term impacts of interventions designed to address these issues, ensuring that education remains accessible to all segments of society.

شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر بازماندگی از تحصیل در نظام آموزش و پرورش در ایران

مریم حسین‌زاده^۱، کامبیز پوشنه^{۲*}، علیرضا عصاره^۳، محمدباقر نوبخت^۴، حمیدرضا رضازاده بهادران^۵

۱. دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی، گروه تربیت و مشاوره، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
۲. دانشیار، گروه مشاوره، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
۳. استاد تمام برنامه ریزی درسی، دانشگاه تربیت معلم شهید رجایی، تهران، ایران
۴. استاد، گروه اقتصاد، مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام، تهران، ایران
۵. دانشیار، گروه تربیت و مشاوره، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

چکیده

پژوهش حاضر با هدف شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر بازماندگی از تحصیل در نظام آموزش و پرورش در ایران انجام شد. این پژوهش به لحاظ هدف، کاربردی و همچنین، به لحاظ نوع داده‌ها، آمیخته که به لحاظ ماهیت تحلیل محتوا متون مصاحبه بود. جامعه آماری شامل خبرگان در زمینه بازماندگی از تحصیل بودند. در بخش تحلیل محتوا حجم نمونه ۱۵ مصاحبه‌شونده با توجه به اصل اشباع و روش نمونه‌گیری هدفمند بودند. در بخش تحلیل محتوا، برای محاسبه روایی سوال‌های مصاحبه از نظر خبرگان مورد بررسی قرار گرفت و برای محاسبه پایایی از توافق بین دو کدگذار، توافق درون آزمودنی و در بخش کمی در مورد پرسشنامه مقایسه زوجی برای روایی از روایی محتوا و برای پایایی از نرخ سازگاری استفاده شد که نتایج بیانگر روا و پایا بودن ابزارها بود. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها، در بخش کیفی تحلیل مضمون (مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر) با نرم‌افزار MaxQDA-V2018 و در بخش کمی برای اولویت‌بندی از فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی با استفاده از نرم‌افزار Expertchoice-V11 استفاده شد. یافته‌ها نشان داد عوامل مؤثر بر بازماندگی از تحصیل در نظام آموزش و پرورش در ایران به ترتیب اولویت شامل عوامل اقتصادی خانواده (۰.۳۵۵)، عوامل اجتماعی خانواده (۰.۲۷۳)، عوامل روانشناختی دانش‌آموزان (۰.۲۰۹) و عوامل آموزشی (۰.۱۶۳) است.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۱۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۶/۲۵

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۷/۲۶

کلیدواژه‌ها

بازماندگی از تحصیل، نظام آموزش و پرورش، عوامل خانوادگی، عوامل فرهنگی، عوامل اجتماعی

شیوه ارجاع‌دهی:

حسین‌زاده، مریم، پوشنه، کامبیز، عصاره، علیرضا، نوبخت، محمدباقر، و رضازاده بهادران، حمیدرضا. (۱۴۰۳). شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر بازماندگی از تحصیل در نظام آموزش و پرورش در ایران. پژوهش و نوآوری در تربیت و توسعه، ۴(۳)، ۷۴-۵۷.

نویسنده مسئول:

دکتر کامبیز پوشنه

پست الکترونیکی: Poushaneh@Hotmail.com

© ۱۴۰۳ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است.

انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی CC BY-NC 4.0 صورت گرفته است.

تعلیم و تربیت بعنوان یک نهاد تربیتی و آموزشی که مسئولیت تعلیم و تربیت افراد را به عهده دارد و بایستی به تمامی ابعاد وجودی انسان توجه نماید. ولی نگاهی به تاریخ تعلیم و تربیت کشورها نشان می‌دهد که سیستم آموزشی کشورها در بعد آموزشی و شناختی هدفمند عمل می‌کند و سایر ابعاد وجودی انسان یا به فراموشی سپرده شده یا اگر هم دیده شده خیلی چشمگیر و هدفمند نیست. در حالی که مهمترین هدف تعلیم و تربیت کشف نقاط قوت درونی هر فرد و کمک به آن‌ها در شناسایی توانایی‌های ذهنی و عملی خود است. تعلیم و تربیت عمومی اغلب، معلمان و دانش‌آموزان را آموزش می‌دهند تا بخوانند، بنویسند، بطور تحلیلی تفکر کنند، شمارش بکنند، و به شیوه‌های متفاوتی به توانایی‌های خود دست یابند (1, 2).

علاوه بر اهمیت مسأله جهانی تعلیم و تربیت که بیان شد، باید در نظر داشت که حق تحصیل یک حق اساسی برای مردم و جزء لاینفک اعلامیه جهانی حقوق بشر ۱۹۴۸ است. از زمانی که حق آموزش برای اولین بار در سطح بین‌المللی در اعلامیه جهانی حقوق بشر مطرح شد، چشم‌انداز جهانی به شدت تغییر کرده و پیامدهای مهمی را از جمله افزایش دسترسی به آموزش، کاهش نرخ بیسوادی و گسترش فرصت‌ها برای شروع به یادگیری مادام‌العمر، برای آموزش داشته است. در این بین، اهداف برنامه توسعه و پیشرفت سازمان ملل متحد^۱ عنوان می‌کند که آموزش با کیفیت و ترویج یادگیری مادام‌العمر مستلزم گسترش و به رسمیت شناختن حق آموزش برای همه در طول زندگی است. در واقع، دسترسی به آموزش شرط لازم برای تحقق همه اهداف توسعه در تمامی ابعاد است (3).

لذا توجه به بازماندگی از تحصیل و عدالت آموزشی از اهداف بسیار مهم و کلیدی در نظام‌های آموزشی سراسر دنیاست که در جوامع توسعه یافته از کلیدهای توسعه تلقی می‌شود. زیرا آموزش مهم‌ترین سرمایه‌ای است که در دستور عامه مردم قرار دارد و بنیان همه تحولات در جامعه می‌باشد. عدالت آموزشی یکی از زیربنایی‌ترین ابعاد عدالت است و پیشرفت جامعه منوط به تحقق آن است. عدالت آموزشی می‌تواند آموزش را در تمامی حوزه‌ها متحول نموده، زمینه بروز استعدادها و توانایی‌ها را در سطح کلان فراهم نماید و زمینه‌ساز توسعه انسانی شود (4). شکی نیست که توزیع عادلانه امکانات و فرصت‌ها برای اقشار محروم که از امکانات مالی محدود برخوردارند، یکی از آرمان‌های مطلوب یک جامعه عدالت طلب بوده و مسلم است که آموزش و پرورش می‌تواند یکی از کانال‌های مهم توزیع عادلانه امکانات و فرصت‌های آموزشی برای قشرهای بیشتری از جامعه باشد. بی شک یکی از شاخص‌های مهم توسعه همه جانبه و بقای سیستم و نظام‌های طبیعی و اجتماعی، عدالت در همه عرصه‌ها خصوصاً عدالت آموزشی است (5, 6). در واقع، آموزش و پرورش در تولید سرمایه انسانی نقش اساسی ایفا می‌کند، با تعلیم دادن افراد موجب ایجاد تحرک اجتماعی و سیاسی در آن‌ها می‌شود و در سطح کلان آموزش و پرورش منجر به تامین رفاه افراد و عدالت می‌شود و از بازماندگی از تحصیل پیشگیری می‌کند (7).

لذا از جمله راه‌های پیشگیری از بازماندگی از تحصیل تأمین فرصت‌های یکسان برای دسترسی عموم افراد جامعه به آموزش و پرورش است زیرا همهٔ آحاد انسانی حق دارند از آموزش و پرورش یکسان برخوردار گردند. در طول دهه‌های گذشته، در برخی کشورها جنبش عدالت آموزشی به وقوع پیوسته است؛ به عنوان نمونه ایالات متحده آمریکا به سیاست‌های به صفر رساندن بازماندگی از تحصیل در تلاش بوده است (8).

بازماندگی از تحصیل می‌تواند دامنه وسیعی از پیامدهای منفی را به همراه داشته باشد که نه تنها برای فرد، بلکه برای خانواده و جامعه نیز مضر است. بنابراین پیشگیری و حمایت از آن امری ضروری برای همه کشورها است (9). برای مثال از جنبه تحصیلی موجب عدم دستیابی به سطح مطلوب آموزشی و مهارتی، کاهش فرصت‌های شغلی و شانس پیشرفت شغلی در آینده و کاهش احساس رضایت و خودارزشمندی (10)؛ از جنبه اقتصادی موجب افزایش احتمال بیکاری و درآمد پایین در آینده، وابستگی مالی به خانواده یا نهادهای حمایتی و محدودیت در توسعه مهارت‌ها و ارتقای شغلی (11)؛ از جنبه اجتماعی موجب تضعیف روابط اجتماعی و انزوای اجتماعی، گرایش به رفتارهای پرخطر مانند اعتیاد، جرم و خشونت و احساس حقارت و عدم اعتماد به نفس (12)؛ از جنبه روانشناختی موجب افسردگی، اضطراب و سایر مشکلات روانی، کاهش امید به آینده و ضعف در برنامه‌ریزی برای زندگی و احساس ناتوانی و از دست دادن کنترل بر زندگی می‌گردد (13).

در کشور از زمستان ۱۳۹۸ تاکنون وضعیت معیشتی بسیاری از خانواده‌ها به دلیل از دست رفتن تعدادی از مشاغل با قرنطینه‌ها و پروتکل‌های کرونایی و همراه شدن آن با تورم و گرانی به وخامت گراییده و به‌ناچار کودکان و نوجوانانشان نان‌آور یا کمک‌خرج و کمک‌حال اقتصاد خانواده شده‌اند. از آنجا که کار کردن کودکان اغلب با ترک تحصیل آن‌ها همراه است، به نظر می‌رسد تعداد کودکانی که ترک تحصیل کرده‌اند در طی ۲ سال اخیر یعنی در سال ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۱ نسبت به گذشته بیشتر شده باشد. علاوه بر این، در تعطیلی کرونایی مدارس، بسیاری از کودکان به دلیل دسترسی نداشتن به گوشی هوشمند و ابزارهای مشابه آن برای بهره‌مندی از کلاس‌های آنلاین، عملاً از تحصیل بازمانده‌اند. مسئله دیگر، جاری شدن سیل مهاجران افغانستانی به ایران در سال ۱۴۰۱ است. بسیاری از این کودکان از آموزش‌های اولیه سوادآموزی و حتی مدارک هویتی و اقامتی بی‌بهره‌اند و با وارد شدن به مشاغل سیاه برای تأمین هزینه‌های خانواده‌هایشان به جمعیت بازماندگان از تحصیل ایران افزوده شده‌اند. این در حالی است که موانع قانونی برای دسترسی کودکان پناهنده به آموزش رسمی در ایران در سال ۱۳۹۴ برداشته شده و با مساعدت‌های دولت و وزارت آموزش و پرورش، بسیاری از این کودکان مهاجر افغانستانی حتی بدون مدارک اقامتی امکان تحصیل پیدا کرده‌اند اما این مساله همچنان معضلی برای جامعه ایران است. از سوی دیگر، تهران را در زمینه بازماندن کودکان از تحصیل پیشتاز اعلام و از سیستان و بلوچستان، آذربایجان غربی و خوزستان به عنوان استان‌های دارای بیشترین آمار در این زمینه یاد کرد. بر اساس گزارش وزارت آموزش و پرورش در خردادماه سال ۱۴۰۰، ۲۱۰ هزار نفر از تحصیل بازمانده‌اند. این در حالی است که این آمار در سال ۱۳۹۹، ۱۴۶ هزار نفر بوده است. همچنین بر اساس آخرین گزارش آماری از وزارت آموزش و پرورش لازم‌التعلیمان ۱۱-۶ سال بازمانده از تحصیل در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ به تعداد ۱۸۰،۱۹۱ نفر بودند.

بازماندگی از تحصیل به معنای قطع ارتباط افراد با نظام آموزشی و محرومیت آن‌ها از فرصت‌های توسعه فردی و اجتماعی است. این موضوع می‌تواند پیامدهای منفی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بر جای بگذارد؛ بنابراین شناسایی و پرداختن به عوامل مؤثر بر این مسئله اهمیت فراوانی دارد. در این راستا می‌توان گفت با جستجو در پایگاه‌های داده داخل و خارج از کشور، بسیاری از پژوهش‌های گذشته بر عوامل فردی و محیطی مؤثر بر ترک تحصیل تمرکز داشته‌اند، اما این پژوهش با نگاه کلان به نظام آموزشی ایران، به دنبال شناسایی عوامل مؤثر بر بازماندگی از تحصیل با نگاهی کل گرایانه و از جنبه‌های مختلف است که این رویکرد جامع‌تر، می‌تواند راهکارهای سیاست‌گذارانه و نظام‌مند را شناسایی کند و همچنین چالش‌های موجود در نظام آموزشی کشور را آشکار سازد و با درک عمیق‌تر از مسائل، می‌تواند به ارائه راهکارهای مناسب جهت کاهش یا رفع این چالش‌ها کمک کند. در نهایت یافته‌های این پژوهش می‌تواند به سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان آموزشی در طراحی و اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های مؤثر برای کاهش بازماندگی از تحصیل کمک کند. این امر به نوبه خود می‌تواند به توسعه عدالت آموزشی و افزایش بهره‌وری نظام آموزشی کشور منجر شود. بنابراین پژوهش حاضر با تمرکز بر شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر بازماندگی از تحصیل، به دنبال پر کردن خلأ موجود در پژوهش‌های گذشته است و نتایج کاربردی آن می‌تواند به بهبود و اصلاح نظام آموزشی کشور کمک کند. لذا با توجه به آنچه گفته شد، هدف این پژوهش شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر بازماندگی از تحصیل در نظام آموزش و پرورش در ایران است.

روش پژوهش

با توجه به اینکه هدف پژوهش حاضر شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر بازماندگی از تحصیل در نظام آموزش و پرورش در ایران بود، روش پژوهش برحسب هدف، کاربردی برحسب نوع داده، آمیخته (کیفی-کمی) از نوع اکتشافی برحسب زمان گردآوری داده، مقطعی و برحسب روش گردآوری داده‌ها و یا ماهیت و روش پژوهش، در بخش کیفی تحلیل محتوا و در بخش کمی توصیفی پیمایشی بود.

مشارکت‌کنندگان بخش کیفی شامل متخصصان، کارشناسان، سیاست‌گذاران و مسئولان اجرایی وزارت آموزش و پرورش و همچنین متخصصان و کارشناسان حوزه توسعه انسانی هستند. حجم نمونه در این بخش ۱۵ مشارکت‌کننده با توجه به اصل اشباع و روش نمونه‌گیری هدفمند بود. همچنین، جامعه آماری بخش کمی شامل کلیه متخصصان، کارشناسان، سیاست‌گذاران و مسئولان اجرایی وزارت آموزش و پرورش، متخصصان و کارشناسان حوزه توسعه انسانی (مشارکت‌کنندگان بخش کیفی) بودند.

ابزار اندازه‌گیری بخش کیفی مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با خبرگان بود. در مصاحبه‌های انفرادی با مصاحبه‌شوندگان، برای بررسی مقدماتی از سؤال‌های مصاحبه استفاده شد که این سؤال‌ها بر گرفته از موضوع، مدل و اهداف پژوهش بود. علاوه بر سؤال اصلی، سؤال‌های فرعی دیگری نیز در کنار هر سؤال برای درک تجارب شرکت‌کنندگان در حین مصاحبه مطرح شد. پژوهشگر پس از هماهنگی‌های لازم در محل کار مصاحبه‌شونده حضور یافته و با استفاده از ضبط‌صوت و با کسب اجازه از مصاحبه‌شونده مکالمات

مصاحبه را ضبط کرد تا کدها را استخراج کند و البته این عمل بعد از هر بار مصاحبه صورت گرفت و پژوهشگر در مصاحبه ۱۶ و ۱۷ دریافت که کد جدیدی به کدهای قبلی اضافه نشد شایان ذکر است که مدت زمان انجام مصاحبه بین ۳۰ تا ۹۰ دقیقه بود و فرایند مصاحبه در اواسط بهار ۱۴۰۳ اجرا شد.

همچنین، در این پژوهش در بخش کمی برای اولویت بندی عوامل مؤثر بر بازماندگی از تحصیل با استفاده از تکنیک AHP از پرسشنامه محقق ساخته مقایسه زوجی برگرفته از تحلیل مضامین در بخش کیفی و مصاحبه با خبرگان استفاده شد. برای این منظور از نظر گروهی از خبرگان که در این پژوهش مشارکت کنندگان بخش کیفی هستند، استفاده شد.

برای حصول اطمینان از روایی ابزار در بخش کیفی پژوهش و به منظور اطمینان خاطر از دقت بودن یافته‌ها از دیدگاه پژوهشگر، از نظرات ارزشمند اساتید آشنا با این حوزه و متخصصان دانشگاهی که در این حوزه خبره و مطلع بودند استفاده شد. همچنین به‌طور هم‌زمان از مشارکت کنندگان در تحلیل و تفسیر داده‌ها کمک گرفته شد. همچنین در بخش کیفی از پایایی بازآزمون و روش توافق درون موضوعی برای محاسبه پایایی مصاحبه‌های انجام گرفته استفاده شد. ضریب پایایی بین کدگذاری‌های انجام گرفته توسط محقق در دو فاصله زمانی ۸۱ درصد به دست آمد. همچنین ضریب توافق درون موضوعی برای دو کدگذار، ۷۳ درصد به دست آمد که نتایج بیانگر قابل قبول بودن آن است. علاوه بر این در بخش کمی و در پرسشنامه مقایسه زوجی برای محاسبه روایی از روایی محتوا و برای پایایی از نرخ سازگاری استفاده شد که ضریب آن نیز در یافته‌ها اشاره شده است و بنابراین پرسشنامه نیز از روایی و پایایی لازم برخوردار بود.

روش تحلیل داده‌ها در بخش کیفی تحلیل مضمون (مضامین پایه، سازمان دهنده و فراگیر) با استفاده نرم‌افزار MaxQDA-V2018 بود. همچنین، برای اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر بازماندگی از تحصیل در نظام آموزش و پرورش در ایران از فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی با استفاده از نرم‌افزار Expertchoice-V11 استفاده شد. برای این منظور با استفاده از تکنیک میانگین هندسی و نرمال سازی مقادیر بدست آمده، بردار ویژه محاسبه گردید که اعداد بدست آمده ضریب اهمیت هر یک از معیارهای اصلی را نشان می‌دهد.

یافته‌ها

همان‌طور که گفته شد، ابتدا برای شناسایی عوامل مؤثر بر بازماندگی از تحصیل در نظام آموزش و پرورش در ایران از تحلیل مضمون متون مصاحبه با استفاده از نرم‌افزار MaxQDA-V2018 استفاده شد. در جدول زیر، چک‌لیست مربوط به نتایج تحلیل مضمون متون مصاحبه آورده شده است.

جدول ۱. مضامین استخراج شده برای عوامل مؤثر بر بازماندگی از تحصیل در نظام آموزش و پرورش در ایران مبتنی بر

مصاحبه نیمه ساختاریافته با خبرگان

سازه	بعد (مضامین فراگیر)	مولفه (مضامین سازمان دهنده)	شاخص (مضامین پایه)	کد مصاحبه شونده
عوامل مؤثر بر بازماندگی از تحصیل در نظام آموزش و پرورش در ایران	عوامل اقتصادی خانواده	وضعیت مالی خانواده	میزان درآمد کل خانواده	I1,I7, I13
			منابع درآمدی خانواده	I6,I11
			میزان درآمد سرانه در خانواده	I4,I10
			سرانه هزینه‌های آموزشی فرزندان	I6,I15
			نسبت هزینه‌های آموزشی به درآمد خانواده	I5,I8,I13
			نسبت پس‌انداز به هزینه‌های آموزشی	I3, I9, I10
			سهم هزینه‌های آموزشی در بودجه خانواده	I12,I14
			ثبات درآمد	I10,I13
			نوع شغل والدین	I2,I8
			میزان تحصیلات والدین	I7,I9
عوامل اجتماعی خانواده	نگرش‌های اجتماعی نسبت به تحصیل	اجتماعی	اهمیت تحصیل در فرهنگ خانواده	I3,I9,I11
			نگرش به اشتغال زنان و تاثیر آن بر تحصیل	I6,I15
			نگرش به آینده شغلی فرزندان	I2,I11
			ارزش‌گذاری بر تحصیل	I2,I14,I10
			تجربه شخصی والدین از تحصیل	I12,I14
			اولویت‌بندی فعالیت‌های فرزندان	I4,I8,I9
			انتظارات والدین	I4,I8
			شرایط محیطی	I9,I11
			حمایت والدین	I10,I15
			ارزش تحصیل برای آینده فرد	I1,I7
عوامل روان‌شناختی دانش‌آموزان	انگیزه تحصیلی	مشکلات رفتاری	اختلالات رفتاری درونی سازی شده	I5,I13
			اختلالات رفتاری برون‌سازی شده	I8,I9
			انزوای اجتماعی	I2,I8
			مشکلات در برقراری روابط متقابل با همسالان	I9,I11,I14
			نوسانات شدید خلقی	I5,I11
			احساس تنش و استرس مزمن	I9,I14
			انطباق محتوای آموزشی با استانداردهای ملی و بین‌المللی	I8,I10
			پوشش مناسب موضوعات و مهارت‌های اساسی	I10,I12
			عدم تناسب محتوا با سطح و نیازهای دانش‌آموزان	I5,I12
			تنوع و کاربرد روش‌های فعال تدریس	I7,I9
امکانات آموزشی	برنامه درسی	امکانات آموزشی	توجه کم به یادگیری فردی و سرعت پیشرفت دانش‌آموزان	I5,I10,I13
			استفاده از رسانه‌ها و فناوری‌های آموزشی	I4,I6
			کمبود کلاس‌های درس	I8,I12
			کمبود سالن ورزشی و کارگاه‌های آموزشی	I6,I14
			کمبود فضاهای مطالعه و کتابخانه	I4,I8
			فرسودگی وسایل کمک آموزشی (ویدئو پروژکتور، تخته هوشمند...)	I9,I15
			نبودن یا کمبود لوازم و مواد مصرفی آزمایشگاهی	I11,I14
			کمبود رایانه و دسترسی به اینترنت	I5,I9, I12

I3,I15	کمبود مشاوران واجد صلاحیت	نظام مشاوره و هدایت
I8,I10	محدودیت در خدمات مشاوره‌ای	تحصیلی
I3,I9,I13	ارزیابی مستمر از کیفیت خدمات مشاوره‌ای	
I4,I10	به کارگیری بازخوردها برای بهبود فرایندها	

در ادامه خروجی‌های نرم‌افزار MaxQDA-V 2018 برگرفته از مضامین استخراج شده، آورده شده است:

قالب مضامین کدهای مستخرج را به صورت درختی و سلسله مراتبی در چهار و یا پنج سطح نمایش می‌دهد که همان فراوانی کدهاست. در شکل زیر قالب مضامین برای شناسایی عوامل مؤثر بر بازماندگی از تحصیل در نظام آموزش و پرورش در ایران آورده شده است.

Code System	44
عوامل مرتبط با نظام آموزش و پرورش	0
نظام مشاوره و هدایت تحصیلی	4
امکانات آموزشی	6
برنامه درسی	6
عوامل روانشناختی دانش آموزان	0
مشکلات رفتاری	6
انگیزه تحصیلی	4
عوامل اجتماعی خانواده	0
آموزش فرزندان در خانواده های کم سواد	3
نگرش های اجتماعی نسبت به تحصیل	3
عوامل اقتصادی خانواده	0
سطح تحصیلات والدین	3
شغل و درآمد والدین	2
توانایی تامین هزینه تحصیلی	4
وضعیت مالی خانواده	3

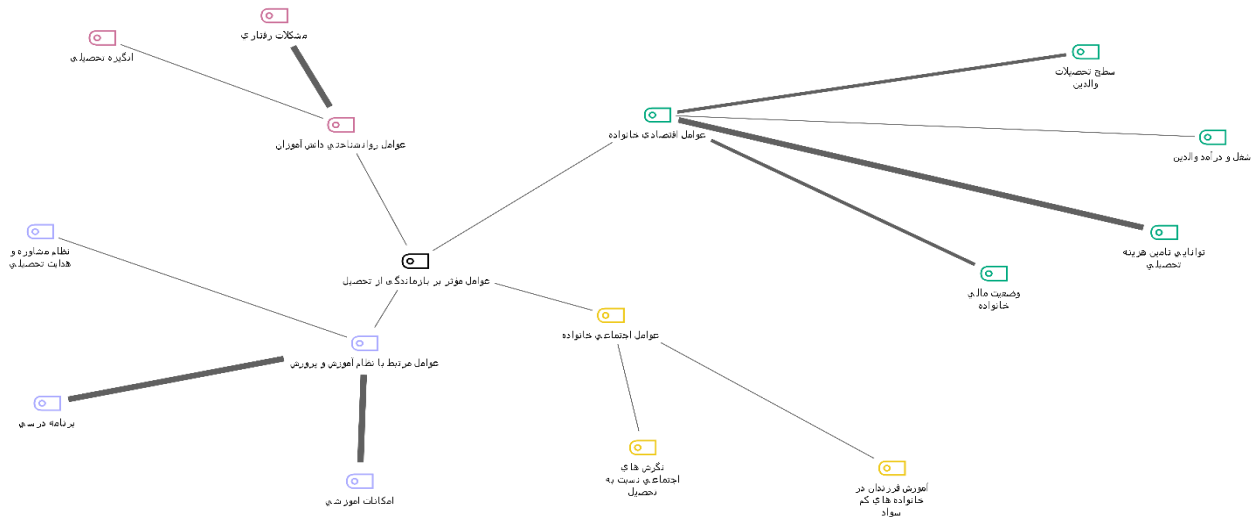
شکل ۱. قالب مضامین برای عوامل مؤثر بر بازماندگی از تحصیل در نظام آموزش و پرورش در ایران مبتنی بر مصاحبه

با خبرگان

در نهایت شبکه مضامین به عنوان خروجی نهایی نرم افزار ترسیم شده است.

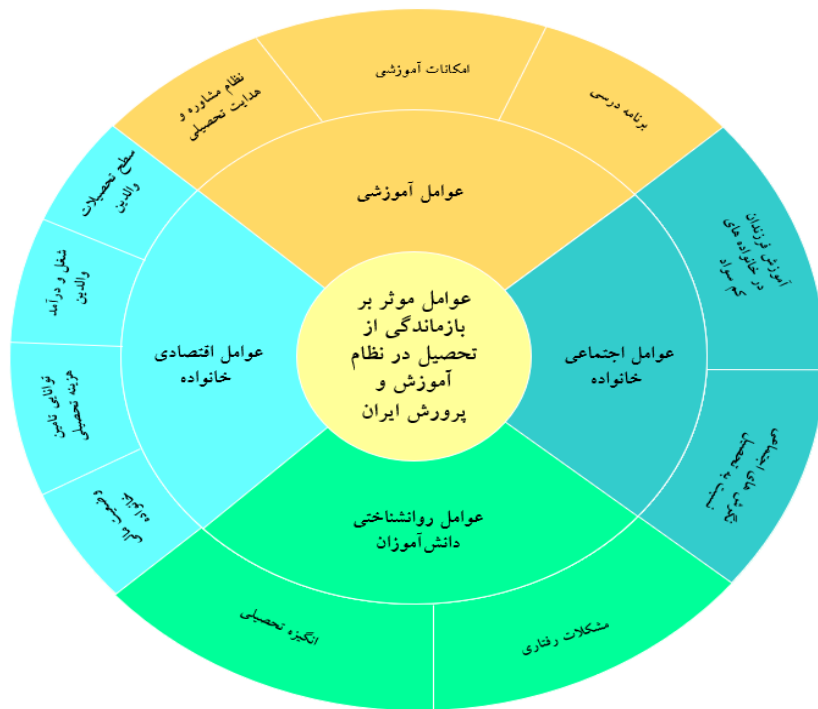
شبکه مضامین برای عوامل مؤثر بر بازماندگی از تحصیل در نظام آموزش و پرورش در ایران مبتنی بر مصاحبه با خبرگان که

به صورت گرافیکی ارتباط متقابل بین مضامین را نشان می‌دهد، آورده شده است.

شکل ۲. شبکه مضامین برای عوامل مؤثر بر بازماندگی از تحصیل در نظام آموزش و پرورش در ایران مبتنی بر مصاحبه با خبرگان

با توجه به تمامی موارد آورده شده در جداول و اشکال فوق به صورت شماتیک عوامل مؤثر بر بازماندگی از تحصیل در نظام آموزش و پرورش در ایران مبتنی بر مصاحبه با خبرگان ارائه می‌گردد:

شکل ۳. مدل عوامل مؤثر بر بازماندگی از تحصیل در نظام آموزش و پرورش در ایران مبتنی بر مصاحبه خبرگان پس از شناسایی عوامل مؤثر بر بازماندگی از تحصیل در نظام آموزش و پرورش به اولویت‌بندی این عوامل مبتنی بر نظر خبرگان پرداخته می‌شود که بر این اساس در جدول زیر خروجی آزمون فرایند تحلیل سلسله مراتبی آورده شده است.

جدول ۲. اولویت‌بندی ابعاد عوامل مؤثر بر بازماندگی از تحصیل در نظام آموزش و پرورش در ایران با استفاده از تکنیک

فرایند تحلیل سلسله مراتبی

ردیف	عنوان	۱	۲	۳	۴	میانگین هندسی	بردار ویژه	اولویت
۱	عوامل اقتصادی خانواده	۱.۰۰۰	۱.۷۷۶	۱.۶۹۱	۱.۵۸۷	۱.۴۷۷	۰.۳۵۵	۱
۲	عوامل اجتماعی خانواده	۰.۵۶۳	۱.۰۰۰	۱.۷۶۸	۱.۶۸۲	۱.۱۳۷	۰.۲۷۳	۲
۳	عوامل روانشناختی دانش‌آموزان	۰.۵۹۱	۰.۵۶۵	۱.۰۰۰	۱.۷۵۴	۰.۸۷۴	۰.۲۰۹	۳
۴	عوامل مرتبط با نظام آموزش و پرورش	۰.۶۳۰	۰.۵۹۴	۰.۵۷۰	۱.۰۰۰	۰.۶۷۹	۰.۱۶۳	۴

براساس جدول فوق و نتایج بردار ویژه اولویت عوامل مؤثر بر بازماندگی از تحصیل در نظام آموزش و پرورش در ایران به ترتیب شامل عوامل اقتصادی خانواده با وزن ۰.۳۵۵؛ عوامل اجتماعی خانواده با وزن ۰.۲۷۳؛ عوامل روانشناختی دانش‌آموزان با وزن ۰.۲۰۹ و در نهایت عوامل مرتبط با نظام آموزش و پرورش با وزن ۰.۱۶۳ در اولویت چهارم قرار گرفت. لازم به ذکر است، نرخ ناسازگاری مقایسه‌های انجام شده ۰.۰۳۲ بدست آمده است که کوچک‌تر از ۱/۰ می‌باشد و بنابراین می‌توان به مقایسه‌های انجام شده اعتماد کرد.

بحث و نتیجه‌گیری

تحصیل همواره به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل توسعه فردی و اجتماعی مطرح بوده است. دسترسی عادلانه به آموزش و تحصیل، حق اساسی هر کودک و نوجوان است که می‌تواند زمینه‌ساز آینده‌ای بهتر برای آنان باشد. در این میان، پدیده بازماندگی از تحصیل به عنوان یکی از چالش‌های مهم نظام آموزشی کشور، همواره مورد توجه و دغدغه مسئولان و صاحب‌نظران بوده است. باید توجه داشت، بازماندگی از تحصیل به معنای خروج کودکان و نوجوانان از چرخه آموزش رسمی، قبل از پایان دوره تحصیلی مصوب است. این پدیده می‌تواند پیامدهای منفی و گسترده‌ای را برای فرد، خانواده و جامعه به همراه داشته باشد. از جمله این پیامدها می‌توان به افزایش نرخ بیسوادی، کاهش مهارت‌های شغلی و اشتغال‌پذیری، افزایش احتمال درگیری در رفتارهای پرخطر، عدم مشارکت در توسعه اجتماعی و اقتصادی و به طور کلی، محروم ماندن فرد از فرصت‌های آموزشی و ارتقای سطح زندگی اشاره کرد. در ایران، بازماندگی از تحصیل همچنان به عنوان یک چالش جدی در نظام آموزش و پرورش مطرح است. مطالعات نشان می‌دهد که برخی از مناطق کشور، به ویژه مناطق محروم، از نرخ بازماندگی تحصیلی بالاتری برخوردارند. این مسئله می‌تواند ریشه در عوامل متعددی داشته باشد؛ از جمله عوامل اقتصادی و اجتماعی خانوار، کیفیت و فضای آموزشی مدارس، نگرش‌های فرهنگی و اجتماعی نسبت به تحصیل و مسائل فردی و روان‌شناختی دانش‌آموزان. بنابراین شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر بازماندگی از تحصیل در نظام آموزشی ایران، می‌تواند به ارائه راهکارهای مناسب برای پیشگیری و کاهش این پدیده منجر شود. این امر نه تنها به افزایش دسترسی عادلانه به آموزش و ارتقای کیفیت آن کمک می‌کند، بلکه می‌تواند به بهبود وضعیت اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی کشور نیز منجر شود.

بنابراین، توجه ویژه به موضوع بازماندگی از تحصیل و ارائه راهکارهای اثربخش برای حل این مسئله، یکی از اولویت‌های مهم نظام آموزشی و توسعه کشور محسوب می‌شود.

یافته‌های این پژوهش نشان داد عوامل مؤثر بر بازماندگی از تحصیل در نظام آموزش و پرورش ایران به ترتیب اولویت شامل عوامل اقتصادی خانواده، عوامل اجتماعی خانواده، عوامل روانشناختی دانش‌آموزان و عوامل آموزشی است که در ادامه به تبیین هر یک از این عوامل پرداخته می‌شود.

عوامل اقتصادی خانواده به عنوان عامل اول، بر بازماندگی از تحصیل در ایران از اهمیت بسزایی برخوردار است. خانواده‌های با وضعیت مالی ضعیف، ممکن است قادر به تأمین هزینه‌های تحصیلی فرزندان خود نباشند. این شامل هزینه‌های مربوط به شهریه، کتاب، لوازم التحریر و حتی هزینه‌های جانبی مانند حمل و نقل و پوشاک می‌شود که در چنین شرایطی، برخی از خانواده‌ها مجبور می‌شوند کودکان خود را از تحصیل بازدارند. از طرف دیگر والدینی که شغل و درآمد ثابت ندارند، دچار نوسانات مالی بیشتری هستند. این عامل می‌تواند باعث شود که آن‌ها قادر به تأمین هزینه‌های تحصیلی فرزندان خود نباشند و به ناچار آنها را از تحصیل بازدارند. از طرف دیگر والدینی که سطح تحصیلات بالاتری دارند، معمولاً درک بهتری از اهمیت تحصیل فرزندان خود دارند. آنها همچنین می‌توانند فرزندان خود را در مسیر تحصیلی بهتری هدایت کنند و از آنها حمایت کنند. به طور کلی، یافته‌های این پژوهش با یافته‌های پیشین (5, 6, 10, 13-17) همخوانی دارد.

عوامل اجتماعی خانواده، به ویژه نگرش‌های اجتماعی نسبت به تحصیل و آموزش فرزندان در خانواده‌های کم‌سواد به عنوان عامل دوم، بر بازماندگی از تحصیل در ایران نیز حائز اهمیت است. در برخی خانواده‌های کم‌سواد، ممکن است نگرش سنتی و ارزش‌های قدیمی نسبت به تحصیل وجود داشته باشد. این نگرش می‌تواند شامل باورهایی باشد که در آن آموزش برای دختران ضروری نیست یا اینکه کودکان باید هرچه سریع‌تر وارد بازار کار شوند. از طرف دیگر در برخی خانواده‌های کم‌سواد، ممکن است تأمین معیشت خانواده اولویت بالاتری داشته باشد تا آموزش و پرورش فرزندان. در چنین شرایطی، کودکان را برای کار نیاز دارند و از تحصیل باز می‌دارند. همچنین والدین کم‌سواد ممکن است درک کافی از اهمیت تحصیل و نقش آن در آینده فرزندان خود نداشته باشند. این عامل می‌تواند باعث شود که آن‌ها تمایلی به ادامه تحصیل فرزندان خود نداشته باشند. علاوه بر این باید در نظر داشت که در بعضی مناطق یا جوامع، ممکن است موانع فرهنگی و اجتماعی خاصی وجود داشته باشد که مانع از تحصیل دختران یا برخی کودکان شود. به طور کلی، یافته‌های این پژوهش با یافته‌های پیشین (2, 18, 19) همخوانی دارد.

عوامل روان‌شناختی دانش‌آموزان به عنوان عامل سوم، مانند انگیزه تحصیلی و مشکلات رفتاری بر بازماندگی از تحصیل در ایران نیز از دیگر عوامل شناسایی شده است که به تبیین این عامل پرداخته می‌شود. انگیزه تحصیلی پایین ممکن است باعث شود دانش‌آموزان تمایلی به ادامه تحصیل نداشته باشند و از آن بازمانند. همچنین داشتن هدف و انگیزه تحصیلی قوی برای موفقیت در مدرسه و آینده شغلی بسیار مهم است. بدون این انگیزه، احتمال ترک تحصیل بالا می‌رود. از طرف دیگر، مشکلات رفتاری مانند

پرخاشگری، بی‌انضباطی، اختلالات توجه و تمرکز می‌تواند باعث افت تحصیلی و در نهایت بازماندگی از تحصیل شود. این مشکلات رفتاری اغلب با عوامل خانوادگی و اجتماعی مرتبط هستند و نیاز به حمایت‌های ویژه روان‌شناختی دارند. این موضوع را نیز باید مد نظر قرار داد که برخی دانش‌آموزان به دلیل مشکلات یادگیری یا ضعف در برخی دروس، احساس ناتوانی و عدم خودباوری می‌کنند. این احساس ممکن است به کاهش انگیزه و بازماندگی از تحصیل منجر شود. به طور کلی، یافته‌های این پژوهش با یافته‌های پیشین (1)، 10، 18، 20، 21) همخوانی دارد.

در نهایت یافته‌ها نشان داد، عوامل آموزشی به عنوان عامل چهارم، مانند برنامه درسی، امکانات آموزشی و نظام مشاوره و هدایت تحصیلی بر بازماندگی از تحصیل در ایران اثر دارند. برنامه درسی که با نیازها و توانایی‌های واقعی دانش‌آموزان مطابقت نداشته باشد می‌تواند باعث افت تحصیلی و بازماندگی از تحصیل شود. در این راستا دانش‌آموزانی که با برنامه درسی موجود ارتباط برقرار نکنند، احتمال بیشتری برای ترک تحصیل دارند. کمبود امکانات آموزشی مانند کلاس‌های درس مناسب، تجهیزات آموزشی، کمک آموزشی و فضاهای مناسب می‌تواند یادگیری را دشوار کند که این شرایط می‌تواند به افت تحصیلی و در نهایت بازماندگی از تحصیل منجر شود. در نهایت نبود یا ضعف نظام مشاوره و هدایت تحصیلی مناسب باعث می‌شود دانش‌آموزان در تصمیم‌گیری‌های مهم دچار مشکل شوند. برای مثال بدون مشاوره و راهنمایی مناسب، احتمال انتخاب رشته غلط و ترک تحصیل افزایش می‌یابد. به طور کلی، یافته‌های این پژوهش با یافته‌های پیشین (21) همخوانی دارد.

علاوه بر آنچه گفته شد، یافته‌ها نشان داد در میان عوامل شناسایی شده، عوامل اقتصادی خانواده در بین عوامل مؤثر بر بازماندگی از تحصیل در نظام آموزش و پرورش ایران، بالاترین اولویت را دارد. خانواده‌های با وضعیت اقتصادی ضعیف اغلب با مشکلات معیشتی و کمبود منابع مالی مواجه هستند که این شرایط اقتصادی دشوار می‌تواند باعث شود دانش‌آموزان مجبور به ترک تحصیل شوند تا به کار اشتغال یابند و به امرار معاش کمک کنند. همچنین تحصیل در مدارس و مراکز آموزشی هزینه‌هایی مانند شهریه، خرید لوازم التحریر و حمل و نقل را به دنبال دارد، لذا خانواده‌های با درآمد پایین قادر به تأمین این هزینه‌ها نیستند و ممکن است مجبور به خروج فرزندان از تحصیل شوند و در شرایط اقتصادی سخت، خانواده‌ها ممکن است اشتغال فرزندان را بر تحصیل آنها ترجیح دهند که این موضوع به ویژه در مورد پسران که باید نان‌آور خانواده باشند، بیشتر مشاهده می‌شود. در نهایت می‌توان گفت، خانواده‌های با وضعیت اقتصادی ضعیف معمولاً دسترسی محدودی به آموزش باکیفیت دارند که این امر می‌تواند بر افت تحصیلی و در نهایت بازماندگی از تحصیل تأثیر داشته باشد. به طور کلی، یافته‌های این پژوهش با یافته‌های (16، 21) که بیان می‌دارند، عامل اقتصادی اساسی‌ترین عامل اثرگذار بر ترک تحصیل است، همخوانی دارد.

در نهایت با توجه به یافته‌ها و با ارائه پیشنهادهای کاملاً کاربردی، عینی، قابل اجرا و مبتنی بر دسته بندی و اولویت بندی یافته‌های پژوهش مرتبط با چالش‌ها و نیازهای ذینفعان کلیدی در جدول زیر پیشنهادهای کاربردی مبتنی بر یافته‌های پژوهش برای حل نیازها و چالش‌های فعلی ذینفعان کلیدی پژوهش آورده شده است. لازم به ذکر است در این پژوهش برای ارائه پیشنهاد کاربردی

گام‌های عملی و مراحل پیاده‌سازی شامل بیان دقیق زمان‌بندی، منابع مورد نیاز و مسئولیت‌های ذی‌نفعان، شرح چگونگی ارزیابی و نظارت بر پیاده‌سازی پیشنهاد ارائه شده آورده شده است و در نهایت بر تغییرات مثبت و بهبود وضعیت موجود برای حل مسائل و مشکلات تأکید شده است و سعی بر آن شده است تا پیشنهادهای کاربردی منجر به تدوین سیاست‌های جدید در حوزه مورد مطالعه شود تا در نهایت وضعیت موجود و نامناسب بهبود یابد. در ادامه پیشنهادات کاربردی برای هر یافته آورده شده است.

برگزاری جلسات مشاوره‌ای با نمایندگان محلی: برگزاری جلسات ماهانه با حضور نمایندگان محلی و ذینفعان آموزشی برای شناسایی نیازهای خاص هر منطقه. این جلسات باید به مدت ۶ ماه برگزار شوند و مسئولیت آن بر عهده وزارت آموزش و پرورش و مدیران محلی است. ارزیابی این جلسات می‌تواند از طریق نظرسنجی‌های دوره‌ای و بررسی تغییرات در نرخ بازماندگی از تحصیل انجام شود. این اقدام می‌تواند منجر به سیاست‌گذاری‌های دقیق‌تر و مؤثرتر در راستای نیازهای محلی شود.

توسعه برنامه‌های تأمین مالی: ایجاد برنامه‌های تأمین مالی برای خانواده‌ها با همکاری بانک‌ها و مؤسسات مالی به منظور ارائه وام‌های کم بهره برای تأمین هزینه‌های تحصیلی. این طرح باید به مدت ۶ ماه طراحی شود و تأثیر آن بر میزان ماندگاری دانش‌آموزان در تحصیل مورد بررسی قرار گیرد. این اقدام می‌تواند به بهبود وضعیت مالی خانواده‌ها و ادامه تحصیل فرزندان کمک کند.

برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای معلمان با هدف آشنایی با روش‌های مدیریت رفتار و حل مشکلات رفتاری دانش‌آموزان با گام‌های عملی زمان‌بندی: برگزاری کارگاه‌ها به صورت ماهانه به مدت ۴ ماه؛ منابع مورد نیاز: استخدام مربیان متخصص در زمینه مدیریت رفتار؛ مسئولیت‌ها شامل وزارت آموزش و پرورش از طریق تأمین منابع و نظارت بر کارگاه‌ها و مدیران مدارس از طریق همکاری در برگزاری کارگاه‌ها و تشویق معلمان به شرکت؛ ارزیابی و نظارت: ارزیابی تأثیر کارگاه‌ها بر رفتار دانش‌آموزان از طریق نظرسنجی‌ها و مشاهده تغییرات در کلاس؛ تأثیرات مثبت: بهبود رفتار دانش‌آموزان، کاهش مشکلات رفتاری و افزایش کیفیت آموزش. برگزاری دوره‌های آموزشی برای خانواده‌ها: ایجاد دوره‌های آموزشی برای والدین به منظور افزایش آگاهی از روش‌های مؤثر آموزش فرزندان. این دوره‌ها باید به صورت رایگان و با همکاری نهادهای آموزشی برگزار شوند و تأثیر آن‌ها بر پیشرفت تحصیلی فرزندان ارزیابی شود. این اقدام می‌تواند به بهبود کیفیت آموزش در خانواده‌ها کمک کند.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازنین اخلاق

در انجام این پژوهش تمامی موازنین و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

منابع

1. Farmonovna SF. The Importance of Students' Economic Competences in Improving the Quality of Education. *Interdiscipline Innovation and Scientific Research Conference* 2023. p. 48-50.
2. Ortiz-Wythe B, Warren MR, King AR. Intersectional Organizing and Educational Justice: How Lived Experience Influences Community Organizers' Understanding and Practice of Intersectional Organizing. *Soc Sci.* 2022;11(147):1-23. doi: 10.3390/socsci11040147.
3. UNESCO. Derecho a la Educación Bajo Presión: Principales Desafíos y Acciones Transformadoras en la Respuesta Educativa al Flujo Migratorio Mixto de Población Venezolana en Perú. 2020.
4. Mohammadi R, Namvar Y, Rastgoo A, Kheirkhah M, Salimi T. Explaining Educational Justice in Medical Universities: A Grounded Theory Study. *Jundishapur Journal of Educational Development.* 2022;13(2):497-509.
5. Garcés-Velástegui P. Modelling Amartya Sen's Capability Approach: An Interdisciplinary and Contemporary Account. 2022.
6. Govaris C, Kassis W, Sakatzis D, Sarafidou J-O, Chouvati R. Recognitive Justice and Educational Inequalities: An Intersectional Approach Involving Secondary Grade School Students in Greece. *Educ Sci.* 2021;11(461). doi: 10.3390/educsci11090461.
7. Eurydice Report E. Integrating Students from Migrant Backgrounds Education and Training into Schools in Europe. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency (EACEA, Education and Youth Policy Analysis), 2019.
8. Warren MR. Willful Defiance: The Movement to Dismantle the School-to-Prison Pipeline. New York: Oxford University Press; 2022.
9. Miyazaki Y, Du C, Papadopoulos J, Du H. Multilevel Analysis of Factors Associated with Left Behind Children in China. *Asian Social Science.* 2020;16(10):1. doi: 10.5539/ass.v16n10p1.
10. Huang Y, Gong H. Educational Expectations of Left-Behind Children in China: Determinants and Gender Differences. 2022.
11. Jin Z, Han B, He J, Huang X, Chen K, Wang J, Liu Z. Unintentional Injury and Its Associated Factors Among Left-Behind Children: A Cross-Sectional Study. *BMC Psychiatry.* 2023;23(1):478. doi: 10.1186/s12888-023-04964-w.
12. Zhou C, Lv Q, Yang N, Wang F. Left-Behind Children, Parent-Child Communication and Psychological Resilience: A Structural Equation Modeling Analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health.* 2021;18(10):5123. doi: 10.3390/ijerph18105123.
13. Gao AZ, Chen WC. The Association Between Internet Use and Cognitive Ability Among Rural Left-Behind Children in China. *Frontiers in Public Health.* 2024;11. doi: 10.3389/fpubh.2023.1341298.
14. Lee J, Zhou M. The Asian-American Achievement Paradox. New York: Russell Sage Foundation; 2015.
15. Lumayag LA. A Question of Access: Education Needs of Undocumented Children in Malaysia. *Asian Studies Review.* 2016;40(2):192-210. doi: 10.1080/10357823.2016.1158238.
16. Justus A. 6 Reasons - Why Children in India Drop Out of School and Become Child Labourers. World Vision International, 2015.
17. Heydari A, Sedaghat M, Mirzaei A. Processes of Production and Reproduction of School Dropout in Sistan and Baluchestan Province. *Strategic Research on Iran's Social Issues.* 2022;11(2):47-70.
18. Aref Nejad V. Examination of Barriers and Methods of Attracting Children Who Have Dropped Out of School in Rural and Nomadic Areas (A Mixed Study). Applied Education Research Center of Tabriz, Educational Studies Research Institute, Educational Research and Planning Organization, 2016.
19. Könemann J. Educational Justice. *Education Science.* 2017;7(53). doi: 10.3390/educsci7020053.

20. Brighthouse H, Swift A, Meyer K. The Place of Educational Equality in Educational Justice. Education, Justice, and the Human Good. London: Routledge; 2014. p. 14-33.
21. Iuliana Ioana M, Andaa MI, Petroman C, Ciolac RM. School Dropout - A Social Problem in Romania. Procedia - Social and Behavioral Sciences. 2015;182:623-8. doi: 10.1016/j.sbspro.2015.04.795.